

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
1	Alphen aan den Rijn	Inhoud RIA	U verzoekt Holland Rijnland om bij de uitwerking van de Regionale Investeringsagenda en in de proposities mee te nemen dat het belangrijk is om het voorzieningenniveau in de kleine kernen van gemeenten op peil te houden. U geeft aan dat daar waar het niet mogelijk is, u het belangrijk vindt dat inwoners toegang houden tot voorzieningen elders door goede OV-voorzieningen in deze kernen.	Dit is inderdaad een belangrijk aandachtspunt en dit wordt onderschreven in het kopverhaal. De leefbaarheid van de kleine kernen wordt daarin aangemerkt als een belangrijk focuspunt.
2	Alphen aan den Rijn	Governance / "Hoe werken we samen"	U vindt het belangrijk dat projecten niet alleen worden uitgedacht, maar ook daadwerkelijk tot uitvoering komen. U stelt voor om de gemeenten die deelnemen aan een P2 project ook te vragen capaciteit en financiën te reserveren voor het P1 (uitvoeringsdeel) van het project.	U stelt terecht dat het belangrijk is in een vroeg stadium al na te denken over de uitvoering. In het te schrijven projectplan zou dat ons insziens ook meegenomen dienen te worden. We nemen deze onderdelen op in het format voor het projectplan.
3	Hillegom	Projectbladen	U geeft aan dat de verbinding N206-N207 en de verbinding N208-A44 allebei moeten worden gekwalificeerd als P2-project.	We nemen uw voorstel over.
4	Hillegom	Inhoud RIA	U geeft aan dat bij de bereikbaarheid Noordelijke Duin- en Bollenstreek ook de thema's economie, innovatie en klimaatbestendig gekoppeld dienen te worden, net zoals bij de corridorstudie N206.	We nemen uw voorstel over.
5	Hillegom	Financiën	U vraagt hoe de raad invloed en toezicht kan uitoefenen op de besteding van middelen.	De raad bepaalt het financiële kader en is ook via een zienswijzeprocedure betrokken bij de begroting van Holland Rijnland. Binnen de governancestructuur van Holland Rijnland zijn de colleges en raden vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Het DB legt verantwoording af aan het Algemeen Bestuur over de besteding van middelen.
6	Hillegom	Governance / "Hoe werken we samen"	U geeft aan dat, gelet op de omvang van de beoogde investeringen, het noodzakelijk is om ordening in prioriteiten aan te brengen en zichtbaar te maken in de RIA. U vraagt of voor de prioritering een afwegingskader en criteria kunnen worden gegeven in de RIA.	De veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Verdere prioritering binnen deze veertien projecten is geïntegreerd in de werkwijze van de RIA (zie 'hoe we samenwerken'). We noemen een aantal elementen hieruit: per project wordt een projectgroep en stuurgroep opgestart en bemenst. Vervolgens wordt een plan van aanpak uitgewerkt. Dit plan van aanpak wordt besproken in de betreffende colleges en voor advies voorgelegd aan de regiocommissie. Bij een positief advies van de regiocommissie geeft het DB de benodigde middelen vrij. Dit gebeurt binnen de kaders die door het Algemeen Bestuur zijn vastgesteld. Daarna kan het project starten. Op deze manier bepalen we in gezamenlijkheid de ordening van de projecten. De capaciteit die gemeenten beschikbaar (kunnen) stellen vormt hier een essentieel aspect. Dit is dan ook een belangrijk onderwerp van gesprek in het directeurenoverleg.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
7	Hillegom	Financiën	U vraagt of er sprake is van overlap van werkzaamheden en taken met de huidige Gemeenschappelijke Regeling. U stelt dat het gevraagde geld lijkt te zitten in personeelskosten van Holland Rijnland voor de projectgroepen voor P2 en P3 projecten.	De middelen die gevraagd worden voor de financiering van de projecten zijn bedoeld om de onderzoeksvraag van de projecten te beantwoorden. Hierbij moet u denken aan het inhuren van een gespecialiseerd bureau om onderzoek te doen, een businesscase te bouwen, subsidiemogelijkheden te verkennen, et cetera. Mocht het nodig zijn om ook capaciteit met de projectmiddelen voor de RIA te financieren, dan moet dat ook een mogelijkheid zijn om tot realisatie van een project te komen. De capaciteit van Holland Rijnland wordt dus niet uit RIA-middelen bekostigd, maar uit de reguliere begroting van Holland Rijnland. Mocht er in het kader van een RIA-project een extra beroep worden gedaan op Holland Rijnland, dan zou het wel tot de mogelijkheden moeten behoren de extra capaciteit te bekostigen uit de project-gelden voor de RIA, net zoals dat voor gemeenten geldt.
8	Hillegom	Financiën	U geeft aan dat er in één keer geld wordt gevraagd (in plaats van een jaarlijkse bijdrage) zonder volledige en duidelijke onderbouwing van vooral de fondsen. U vraagt wat de planning is van de uitgaven voor verschillende projecten. U vraagt wanneer welke middelen nodig zijn en op welke termijn aanvullende (financiële) besluitvorming wordt verwacht.	In de financiële paragraaf worden gemeenten verzocht om bij de kadernota 2025 alvast de benodigde middelen voor de RIA te reserveren. Daarmee minimaliseren we de lasten voor de gemeenten in het 'ravijnjaar' 2026. Een andere reden om dit zo te doen is dat het hiermee voor gemeenten mogelijk is om de RIA-bijdrage te dekken met incidentele middelen. Een eerste storting in de fondsen is nodig om hierop een multiplier te kunnen realiseren, oftewel middelen van andere overheden aan te trekken. Een eventuele volgende bijdrage komt pas aan de orde bij de volgende RIA-periode (2028-2031). Dan zal samen met gemeenten opnieuw de financiële behoefte worden bepaald.
9	Hillegom	Governance / "Hoe werken we samen"	U adviseert het schema op pagina 18 en 19 van de RIA "Hoe werken we samen" aan te passen en doet hier concrete suggesties voor.	We hebben dit advies meegenomen in de bewerking op pagina 18 en 19. We nemen ook een aantal samenwerkingsprincipes op, die ten grondslag liggen aan het verdere proces voor de uitwerking van de projecten. Bij de werkwijze van de RIA hanteren we het principe dat gemeenten eigenaar zijn van de projecten, tenzij zij Holland Rijnland vragen om deze rol op zich te nemen. Per project wordt er bij voorkeur één gemeente aangewezen als trekker. Daarbij benutten we de governance van Holland Rijnland voor de samenwerking binnen de RIA als geheel. De precieze werking hiervan zal de komende tijd verder worden uitgewerkt met gemeenten. De werkwijze zal in een op te stellen verordening RIA worden vastgelegd. Daarin is een 'one size fits all' projectplan niet noodzakelijk, maar een bepaalde vorm van uniformiteit is wel gewenst vanuit efficiency-overwegingen en om gelijkwaardige projecten te kunnen toetsen, in dienst staand van een soepele uitvoering.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
10	Hillegom	Financiën	U vraagt ons om meer informatie over de omvang en besteding van RIF-middelen en duidelijk te maken hoe de besluitvorming hierover verloopt. Ook geeft u aan dat waarborging van gelden voor de Noordelijke Ontsluiting Duin- en Bollenstreek nodig is, conform besluitvorming in het AB.	Een toelichting op de besteding van de RIF-gelden vindt u in een aparte memo. Deze is als bijlage toegevoegd. De middelen voor de Noordelijke Ontsluiting Duin- en Bollenstreek blijven voor dit doel gereserveerd in het RIF.
11	Hillegom	Financiën	U stelt dat besluitvorming over de inzet van de middelen uit het cofinancieringsfonds voor de RIA nodig is. U vraagt of het fonds, naast de fondsen in de RIA, in stand moet worden gehouden, nu blijkt dat bedragen onbenut zijn gebleven. U vraagt om een reactie.	Het klopt dat er besluitvorming nodig is om de reserve van het co-financieringsfonds aan te kunnen wenden voor de RIA. Dit besluit zullen we gelijktijdig met de vaststelling van de RIA voorleggen aan het AB te 3 april. Met deze middelen kunnen we alvast projecten financieren in 2024. Dit is nodig omdat de besluitvorming omtrent de RIA-bijdragen van gemeenten nog moet plaatsvinden en deze betrekking hebben op 2025. Ondanks dat er een reserve co-financieringsfonds is opgebouwd, zijn vanuit dit fonds de afgelopen jaren tal van succesvolle projecten gefinancierd. Dit succes willen we voortzetten en de middelen hier nog beter voor benutten. Daarom werken wij een voorstel uit om het co-financieringsfonds in vernieuwde vorm onder te brengen bij het RIA-fonds voor het thema economie.
12	Hillegom	Projectbladen	U stelt dat projectkaders ontbreken of nog onduidelijk zijn en dat het onderscheid tussen de 4 miljoen voor de projecten en de 3 miljoen voor het regionale fonds lastig te duiden is. Projecten zijn verbonden aan thema's. U vraagt wat dit betekent voor de financiering, of dit uit beide stromen kan komen of niet, en wat het onderscheid is?	De projectbladen zijn bedoeld als eerste aanzet. De volgende stap is om per project een plan van aanpak uit te werken waarbij de gemeenten eigenaar zijn van het project. Het plan van aanpak geeft uitwerking aan de door u benoemde aandachtspunten, zoals kaders en afbakening. Enerzijds werken we met de RIA samen aan prioritaire projecten. Dit zijn vaak grotere complexe projecten waar meer gemeenten bij betrokken zijn. Hiervoor is in het onderhavige voorstel €4 miljoen gevraagd. Daarnaast stellen wij voor om een regionaal fonds in te stellen om (kleinere) initiatieven in de regio te stimuleren die passen bij regionale doelstellingen op de vier genoemde thema's. Hiervoor vragen we € 3 miljoen. Wij hebben in de financiële paragraaf een aanvullende toelichting opgenomen op de doelstelling van het fonds. Het is de bedoeling dat een project óf in de RIA als prioritair project wordt aangemerkt of een bijdrage uit het fonds krijgt. In uitzonderlijke gevallen is wellicht sprake van cumulatie zoals bij het sparen voor cofinanciering voor grote mobiliteitsprojecten. Voor het fonds werken we samen met de gemeenten thematische programma's uit, waarin de doelstelling verder is uitgewerkt en waarin criteria staan waaraan projecten moeten voldoen om een bijdrage te krijgen.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
13	Kaag en Braassem	Projectbladen	U geeft aan vragen te hebben over onder welke criteria nieuwe projecten kunnen worden toegevoegd aan de projectenportefeuille. U zou graag willen weten wanneer een aangedragen project (on)volgende prioritaair is voor toevoeging aan de projectenportefeuille.	De huidige veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Voor de volgende RIA-periode (2028-2031) zullen we samen met de gemeenten eenzelfde soort traject doorlopen om te bepalen of er op dat moment nieuwe projecten zijn met prioritaire status. Meer over dit proces leest u in het RIA-boekje het hoofdstuk "Stap voor stap projecten verder brengen".
14	Kaag en Braassem	Proces/planning	U geeft aan graag te willen weten wanneer wordt besloten dat een reeds lopend project in gewijzigde vorm mag doorgaan of zelfs beëindigd wordt.	In de financiële paragraaf en in het RIA-boekje is toegelicht dat we in het tweede jaar van elke bestuursperiode een selectie maken van projecten voor de RIA. We voegen dan eventuele nieuwe projecten toe en we evalueren bestaande projecten uit de vorige RIA-periode door ze ongewijzigd voort te zetten, in aangepaste vorm voort te zetten of te stoppen en van de agenda te halen.
15	Kaag en Braassem	Financiën	U geeft aan dat Kaag en Braassem in het huidige Regionaal Investeringsfonds (RIF) een nettobetalers was. U vraagt of de Regionale Investeringsagenda ook nettobetalers en -ontvangers zal kennen. U vraagt zich daarbij af hoe er een balans wordt gevonden en of er gewerkt zal worden met een 'cap' of maximale nettobijdrage. Ook vraagt u of onderzocht of uitgewerkt kan worden of regionale projecten vertaald kunnen worden naar maatschappelijke baten per deelnemer, om zo maatschappelijk 'return on investment' te bepalen. U vraagt hiermee aandacht voor lokale herkenbaarheid, terwijl u zich realiseert dat onderlinge solidariteit de basis is voor een regionaal fonds.	De lokale herkenbaarheid voor iedere gemeente is een belangrijke voorwaarde voor de totstandkoming van de Regionale Investeringsagenda. Onze inzet is om met de middelen die we bijeen gaan brengen een dusdanige multiplier te realiseren, waardoor iedere deelnemer van de Regionale Investeringsagenda netto-ontvanger is.
16	Kaag en Braassem	Financiën	U stelt dat het regionaal fonds om verdere uitwerking vraagt. Zo vraagt u om heldere criteria voor toekenning en hoe de middelen tussen thema's worden verdeeld. U brengt hierbij onder de aandacht dat uw gemeente bij het afgelopen RIF slechts vanuit het Groenfonds kansen kon benutten.	U stelt terecht dat het regionaal fonds om verdere uitwerking vraagt. We werken daarom samen met u een beheersverordening en per thema een programma uit. Binnenkort starten we met een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de gemeenten en Holland Rijnland, voor de uitwerking hiervan. Met het vaststellen van de RIA in april 2024 leggen we met elkaar het 'wat' vast en vragen we de gemeenten alvast om in hun kadernota 2025 middelen te reserveren voor de RIA. Ondertussen werken we verder aan het verfijnen van het 'hoe', zoals de verordening en de programma's. De planning is om de verordening in het vierde kwartaal van 2024 vast te stellen. Dat is nog voor dat de gevraagde gemeentelijke middelen in 2025 beschikbaar komen voor de RIA. Dit proces is verduidelijkt in de financiële paragraaf.
17	Kaag en Braassem	Proces/planning	U gaat ervan uit dat het antwoord op uw vragen en uw zorgen wordt uitgewerkt in het toegezegde afsprakenkader, dat naar verwachting in maart 2024 ter vaststelling wordt aangeboden aan het Algemeen Bestuur.	De afspraken leggen we vas in de verordening, zoals benoemd in het antwoord hierboven.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
18	Katwijk	Proces/planning	U geeft aan zorgen te hebben over de totale omvang van de agenda. Daarbij geeft u aan dat het raadzaam is om enige ordening in prioriteit aan te brengen en duidelijk aan te geven op welke wijze en wanneer we deze prioritering aanbrengen.	De veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Verdere ordening van deze veertien projecten is de volgende stap die we na vaststelling van de RIA in gezamenlijkheid gaan zetten. Dat is voorzien op de Regiodag van 15 mei 2024. We zullen dan met alle portefeuillehouders het gesprek voeren over de fasering van de prioritaire projecten. De uitkomsten van dit gesprek worden bekrachtigd tijdens de Regiodag van 18 september 2024. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan het AB van 25 oktober 2024. Op deze manier bepalen we in gezamenlijkheid de ordening, fasering en prioritering van de veertien projecten.
19	Katwijk	Governance / "Hoe werken we samen"	U adviseert de processtappen in het schema op pagina 18 en 19 aan te passen en met name toe te spitsen op eigenaarschap bij de gemeenten en een duidelijke inbouw van het maken van afspraken. U geeft aan dat projecten geen 'one size fits all'- projectaanpak behoeven.	We hebben dit advies meegenomen in de bewerking op pagina 18 en 19. We nemen ook een aantal samenwerkingsprincipes op, die ten grondslag liggen aan het verdere proces voor de uitwerking van de projecten. Bij de werkwijze van de RIA hanteren we het principe dat gemeenten eigenaar zijn van de projecten, tenzij zij Holland Rijnland vragen om deze rol op zich te nemen. Daarbij benutten we de governance van Holland Rijnland voor de samenwerking binnen de RIA als geheel. De precieze werking hiervan zal de komende tijd verder worden uitgewerkt met gemeenten. De werkwijze zal in een op te stellen verordening RIA worden vastgelegd. Daarin is een 'one size fits all' projectplan niet noodzakelijk, maar een bepaalde vorm van uniformiteit is wel gewenst vanuit efficiency-overwegingen en om gelijkwaardige projecten te kunnen toetsen, in dienst staand van een soepele uitvoering.
20	Katwijk	Financiën	U geeft aan dat het belangrijk is dat de raden worden geïnformeerd over de omvang van de beoogde investeringen en over de wijze waarop de raden nu en in de toekomst invloed kunnen uitoefenen op de besteding van de middelen.	De raad bepaalt het financiële kader en is ook via een zienswijzeprocedure betrokken bij de begroting van Holland Rijnland. Binnen de governancestructuur van Holland Rijnland zijn de colleges en raden vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Het DB legt verantwoording af aan het Algemeen Bestuur over de besteding van middelen.
21	Katwijk	Financiën	U geeft aan dat een navolgbare onderbouwing nodig is bij de middelen die worden gevraagd. De onderbouwing zal onder meer via de projectbladen van de prioritaire projecten tot stand moeten komen. U geeft aan dat het pas helder is wanneer wie welk project gaat trekken, te bepalen valt hoe hoog de gezamenlijke bijdrage voor de projecten moet zijn.	Per project is door gemeenten een inschatting gemaakt van de benodigde middelen. Uit de nog op te stellen plannen van aanpak zal de preciezere behoefte van verdere investering blijken. We vragen gemeenten om per 2025 middelen voor de RIA beschikbaar te stellen. Via de governancestructuur van Holland Rijnland beslissen de gemeenten in samenspraak over de besteding van de middelen aan de projecten. De financiële paragraaf is op de door u aangedragen punten nader toegelicht en verduidelijkt.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
22	Katwijk	Financiën	U adviseert om de uitgangspunten rond de verdeling (verdeelsleutel) expliciet te benoemen en duidelijk aan te geven op welk moment in het proces de raden kunnen besluiten over de ter beschikking te stellen middelen. Ook dient volgens u beter te worden onderbouwd waarom de instelling van een fonds voordelen oplevert en op welke wijze wordt verondersteld dat in deze fondsen een multiplier tot stand komt.	We hebben de financiële paragraaf op deze punten verduidelijkt. In deze paragraaf staat als uitgangspunt om in de aanjaagfase (P3 en P2), op basis van inwonerbijdrage, gezamenlijk de projecten te financieren. Zodra een project naar uitvoering gaat (P1), zijn de betreffende gemeenten zelf verantwoordelijk voor o.a. de financiering (na aftrek van middelen van derden). Het is daarbij een mogelijkheid dat de regio ook een bijdrage levert aan P1-projecten van gemeenten (bijvoorbeeld voor een nader te bepalen icoonproject). Een eerste storting in het regionaal fonds is nodig om een multiplier op de middelen te kunnen realiseren, oftewel middelen van andere overheden aan te trekken. Voor het fonds werken we samen met de gemeenten thematische programma's uit, waarin de doelstelling verder is uitgewerkt en waarin criteria staan waaraan projecten moeten voldoen om een bijdrage te krijgen. Het fonds biedt tevens de mogelijkheid om met elkaar geld bijeen te brengen voor grote icoonprojecten in de P1-fase.
23	Katwijk	Financiën	U adviseert om een gedegen proces te beschrijven over hoe en wanneer de uiteindelijke reserveringen voor de projecten in de gemeentelijke begrotingen moeten worden opgenomen.	We zijn het eens met uw advies. Binnenkort starten we met een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de gemeenten en Holland Rijnland, voor de uitwerking hiervan. Met het vaststellen van de RIA in april 2024 leggen we met elkaar het 'wat' vast en vragen we de gemeenten alvast om in hun kadernota 2025 middelen te reserveren voor de RIA. Ondertussen werken we verder aan het verfijnen van het 'hoe', zoals de verordening en de programma's. De planning is om de verordening in het vierde kwartaal van 2024 vast te stellen. Dat is nog voor dat de gevraagde gemeentelijke middelen in 2025 beschikbaar komen voor de RIA. Wij hebben dit proces verduidelijkt in de financiële paragraaf.
24	Katwijk	Financiën	U geeft aan dat er nog onduidelijkheid bestaat over de resterende middelen in het bestaande RIF en het cofinancieringsfonds.	Toelichting op de besteding van de RIF gelden staan in een aparte bijlage (in memo).
25	Katwijk	Proces/planning	U adviseert om voldoende tijd te nemen om de diverse reacties op de conceptversie met zorgvuldigheid te verwerken.	Met deze reactie voorzien we in een adequate beantwoording van de inbreng van alle colleges en kunnen we de benodigde verwerkingen doorvoeren in een volgende versie van de RIA.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
26	Leiden	Governance / "Hoe werken we samen"	U geeft aan dat in de RIA is opgenomen dat Holland Rijnland met betreffende gemeenten afspraken maakt over de leiding en financiering van projecten. U geeft daarbij aan dat, voor wat betreft samenwerking en sturing, u als voorwaarde meegeeft dat in het beginsel het primaat voor trekkerschap van prioritaire projecten bij de betreffende gemeente zou moeten liggen. Variatie in sturingsarrangementen is volgens u wel mogelijk, waarbij de betreffende gemeenten, in samenspraak met Holland Rijnland, vooraf bepalen welke rol Holland Rijnland in het project krijgt: partner, ondersteuner, begeleider, trekker of een andere rol. U geeft aan dat het van belang is voor de start van een project met alle betrokkenen te bepalen welke financiële, juridische, capacitaire en kwalitatieve waarborgen van belang zijn bij een bepaalde rolverdeling. Daarnaast geeft u aan dat beslechting van eventuele geschillen verdere uitwerking behoeft. U vraagt om bovenstaande punten te verwerken in de RIA en verwijst hiervoor naar het schema op pagina 18 en 19.	U geeft terecht aan dat het belangrijk is vooraf duidelijke afspraken te maken over ieders rol en verantwoordelijkheid in de verschillende projecten. Dit geldt voor financiële, juridische, capacitaire en kwalitatieve elementen. Dit kan per project verschillen, daarom wordt voor elk project een apart projectplan geschreven. Het uitgangspunt is wat ons betreft dat één gemeente de trekkersrol vervult. 'Hoe we samenwerken' is hierop aangepast. Voor wat betreft de beslechting van eventuele juridische geschillen: dit wordt verder uitgewerkt in de verordening van de Regionale Investeringsagenda.
27	Leiden	Governance / "Hoe werken we samen"	U geeft aan dat wat u betreft in het schema op pagina 18 en 19 helder omschreven dient te zijn dat de besluitvorming in regioverband vooral gaat over de inzet van regiomiddelen en -capaciteit in relatie tot het project.	De projectgroep en de stuurgroep zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke invulling van het betreffende project. Zij bieden het Dagelijks Bestuur een plan van aanpak aan waarin zij een aanvraag kunnen doen voor middelen ter uitvoering. Na geadviseerd te zijn door de thematische commissie, besluit het Dagelijks Bestuur over toekenning van die middelen.
28	Leiden	Financiën	U stelt dat de bedoeling van het regionaal fonds u nog niet geheel duidelijk is en u vraagt om een beschrijving hiervan in de Regionale Investeringsagenda.	We hebben hierover een aanvullende toelichting opgenomen in de financiële paragraaf van de RIA.
29	Leiden	Financiën	U geeft het belang aan van het opstellen van een beheersverordening waarin besluitvorming, werking en criteria zijn opgenomen. De verordening zal volgens u, na akkoord van colleges, daarna via het Algemeen Bestuur aan de raden worden voorgelegd. Deze verordening is voor u een voorwaarde om t.z.t. daadwerkelijk gelden aan een regionaal fonds toe te kennen.	We onderschrijven net als u het belang van een beheersverordening. We starten hiervoor binnenkort met een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de gemeenten en Holland Rijnland, voor de uitwerking hiervan. Met het vaststellen van de RIA in april 2024 leggen we met elkaar het 'wat' vast en vragen we de gemeenten alvast om in de kadernota 2025 middelen te reserveren voor de RIA. Ondertussen werken we verder aan het verfijnen van het 'hoe', zoals de verordening. De planning is om de verordening in het vierde kwartaal van 2024 vast te stellen. Dat is nog voor dat de gevraagde gemeentelijke middelen in 2025 beschikbaar komen voor de RIA. Dit proces is verduidelijkt in de financiële paragraaf.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
30	Leiden	Financiën	U geeft aan te constateren dat voor de gevraagde middelen voor de veertien prioritaire projecten geen multiplier wordt voorzien. U vraagt om een uitleg of dit een optie is voor het fonds. Ten aanzien van het regionale fonds is het wat u betreft een voorwaarde dat de bijdrage van de regio altijd leidt tot extra investeringen van andere overheden buiten de gemeenten. U geeft hierbij het Groenfonds als voorbeeld.	U geeft terecht aan dat op het huidige RIF en het co-financieringsfonds een flinke multiplier is gerealiseerd. De veertien prioritaire projecten betreffen onderzoeks- en ontwikkelprojecten (P3 en P2). Waar mogelijk zullen we co-financiering van deze projecten niet nalaten. Een multiplier op deze middelen ligt echter minder voor de hand dan op de middelen die we in het fonds bijeen willen brengen. Voor wat betreft het regionale fonds onderschrijven we uw voorwaarde dat dit dient te leiden tot externe investeringen in de regio.
31	Leiden	Financiën	U geeft aan dat in het dekkingsvoorstel wordt voorgesteld de resterende middelen in het co-financieringsfonds te gebruiken voor de uitvoering van de Regionale investeringsagenda in 2024. U stelt dat juist hier een multipliereffect mee wordt bereikt en dat het inzetten van deze middelen afbreuk doet aan een gewenst maatschappelijk effect.	In een eerder stadium hebben de gemeenten Holland Rijnland verzocht om te kijken welke middelen nog beschikbaar waren om de Regionale Investeringsagenda mee te financieren. De bijeengebrachte middelen voor het co-financieringsfonds worden niet benut, doordat aanvragen hiervoor achterblijven. Op deze manier worden al opgehaalde middelen toch benut ter uitvoering van de regionale ambities.
32	Leiden	Financiën	U vindt het van belang dat bij de stukken van de Regionale Investeringsagenda een transparant inzicht wordt gegeven in de beschikbare middelen van het huidige investeringsfonds en een voorstel hoe om te gaan met de fondsmiddelen en rentebaten die daarin zitten en die nog vrij besteedbaar zijn. U vraagt of het mogelijk is dat deze gelden als dekking voor de regionale investeringsagenda kunnen worden ingezet.	U stelt terecht dat het van belang is inzicht te verschaffen in de beschikbare middelen van het huidige RIF. De laatste stortingen hiervoor zijn in 2024, enkele projecten hebben een uitloop tot 2024 en later. Een volledige evaluatie laat dus nog op zich wachten. We verwijzen graag naar bijgevoegd memo over de RIF-middelen.
33	Leiden	Inhoud RIA	U geeft aan dat de brede welvaart wat u betreft een grotere rol kan krijgen in de Regionale Investeringsagenda. U wil graag zien dat we hierin samen optrekken en als regio hierop anticiperen met mitigerende maatregelen.	We onderschrijven het belang van brede welvaart. We geloven dat de inzet op de vier thema's leidt tot een verbetering van de brede welvaart in de regio. Voor de vier thema's werken we de komende periode samen met u programma's uit waarin we brede welvaart verankeren.
34	Leiden	Inhoud RIA	Voor wat betreft het thema 'Economisch sterk en innovatief' geeft u aan dat u als collectief wil bekijken hoe we het vestigingsklimaat in de regio versterken. Het verbinden van kennisinstellingen en uitvoerende partijen is wat u betreft een taak die bij verschillende gemeenten hoort.	We onderschrijven het belang om in gezamenlijkheid te kijken naar het verder ontwikkelen van onze innovatieve kenniseconomie en het vestigingsklimaat in de regio.
35	Leiden	Financiën	U geeft aan dat het voorstel om te starten met veertien prioritaire projecten wat u betreft erg ambitieus is. U geeft aan dat als selectie criterium ten behoeve van financiering van projecten, het voor u van belang is dat een project bovenlokaal is en in ieder geval twee gemeenten betreft. U geeft aan dat het ontbreken van criteria voor nu geen probleem is, maar dat deze dienen te komen.	De veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Verdere ordening van deze veertien projecten is de volgende stap die we na vaststelling van de RIA in gezamenlijkheid gaan zetten. Dat is voorzien op de Regiodag van 15 mei 2024. We zullen dan met alle portefeuillehouders het gesprek voeren over de fasering van de prioritaire projecten. De uitkomsten van dit gesprek worden bekrachtigd tijdens de Regiodag van 18 september 2024. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan het AB van 25 oktober 2024. Op deze manier bepalen we in gezamenlijkheid de ordening, fasering en prioritering van de veertien projecten.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
36	Leiderdorp	Financiën	U attendeert het Dagelijks Bestuur op het onderzoek van de gezamenlijke rekenkamers in 2014 met betrekking tot het Regionaal Investeringsfonds en de aanbevelingen die in dit kader zijn gegeven.	Dit onderzoek is bij ons bekend, bedankt voor de attendering.
37	Leiderdorp	Governance / "Hoe werken we samen"	U geeft aan dat het in de Regionale Investeringsagenda voor u duidelijk wordt dat de leiding over de P3 en P2 projecten bij Holland Rijnland ligt. U geeft aan dat u denkt dat Holland Rijnland als partner moet optreden en de regie aan gemeenten zelf moet overlaten. Zo blijven, geeft u aan, gemeenten zelf verantwoordelijk voor het bestuurlijk draagvlak en de uitvoering.	U geeft terecht aan dat het belangrijk is vooraf duidelijke afspraken te maken over ieders rol en verantwoordelijkheid in de verschillende projecten. Dit kan per project verschillen. Daarom wordt voor elk project een apart projectplan geschreven. Het uitgangspunt is wat ons betreft dat één gemeente optreedt als trekker, tenzij er door de deelnemende gemeenten anders toe wordt besloten. 'Hoe we met elkaar samenwerken' is hierop aangepast.
38	Leiderdorp	Governance / "Hoe werken we samen"	U bent van mening dat gemeenteraden een veel stevigere positie in het besluitvormingsproces dienen te krijgen, om zo bestuurlijk draagvlak op langere termijn te garanderen. U vindt dit belangrijk omdat de financiële en inhoudelijke impact van veel projecten op dit moment nog niet te overzien is en omdat het fonds een lange looptijd gedurende meerdere raadsperiodes heeft. U verwijst hierbij naar de DB-brief van 7 juli 2023.	We erkennen dat het belangrijk is gemeenteraden goed te betrekken bij de besluitvorming omtrent de Regionale Investeringsagenda. Daarom heeft het Dagelijks Bestuur in een vroeg stadium het aanbod gedaan bij gemeenteraden langs te komen. Ook zijn de raden betrokken middels een aantal raadsbrieven. Daarnaast krijgen zij de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen, alvorens het Algemeen Bestuur de Regionale Investeringsagenda vaststelt. Hierin zijn ook gemeenteraadsleden vertegenwoordigd.
39	Leiderdorp	Governance / "Hoe werken we samen"	U geeft aan dat u vindt dat de gemeenteraden vanuit een regionale visie feitelijk per project moeten kunnen bepalen of een gemeente (financieel) participeert. U benadrukt het voordeel van besluitvorming per project, dat sturing op subregionaal en projectniveau mogelijk is en realiseert u dat dit het besluitvormingsproces complex maakt, maar democratisch gezien noodzakelijk is.	In de financiële paragraaf wordt gevraagd voor de gehele Regionale Investeringsagenda middelen te reserveren in de gemeentelijke begrotingen. Het organiseren van individuele besluitvormingsprocessen voor alle projecten, doet afbreuk aan het realiseren van de regionale ambities, zoals vastgesteld in de regionale strategische documenten. Ook raken we hiermee het schaalvoordeel kwijt, waarmee onder andere aanspraak kan worden gemaakt op middelen bij het Rijk en de provincie.
40	Leiderdorp	Financiën	U bent van mening dat de financiering van veertien prioritaire projecten en het regionaal fonds niet via de reguliere begroting van Holland Rijnland dient te verlopen, omdat besluitvorming in dat geval aan het Algemeen Bestuur van Holland Rijnland is. U vindt dat er een afzonderlijke begroting aan de RIA ten grondslag zou moeten liggen.	De structuur van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland maakt het alleen mogelijk om een begroting via het Algemeen Bestuur vast te stellen. Een traject waarmee de gemeenteraden dit vaststellen, is niet rechtsgeldig. De middelen die worden bijeengebracht voor de Regionale Investeringsagenda zullen in een separaat fonds worden gestort, en daarmee worden geoormerkt voor de uitvoering van de Regionale Inveseringsagenda. Dit is overigens dezelfde werkwijze die destijds is gevolgd voor het huidige Regionale Investeringsfonds (RIF).

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
41	Leiderdorp	Financiën	U geeft aan dat u het regionaal fonds en de financiering van prioritaire projecten verder uitgewerkt wilt zien. U vindt het niet duidelijk hoe dit bedrag van totaal 7 miljoen tot stand is gekomen. Eveneens bent u benieuwd of projecten uit de projectenportefeuille aanspraak kunnen maken op gelden uit het fonds. En vraagt u of er later nog nieuwe prioritaire projecten aan toegevoegd worden indien de actualiteit dit noodzakelijk maakt.	Enerzijds werken we aan het aanjagen van prioritaire projecten. Dit zijn vaak grotere complexe projecten waar meer gemeenten bij betrokken zijn. Hiervoor is in het onderhavige voorstel € 4 miljoen gevraagd. Daarnaast willen wij op vier thema's fondsen instellen om (kleinere) initiatieven in de regio te stimuleren die passen bij regionale doelstellingen voor deze thema's. Hiervoor vragen we € 3 miljoen. Wij hebben in de financiële paragraaf een aanvullende toelichting opgenomen op de doelstelling van de fondsen. De afgelopen jaren heeft bijvoorbeeld het groenprogramma tot de succesvolle realisatie van veel projecten geleid in de regio. Het is de bedoeling dat een project óf in de RIA als prioritair wordt aangemerkt of een bijdrage uit een fonds krijgt. In uitzonderlijke gevallen is wellicht sprake van cumulatie zoals bij het sparen voor cofinanciering voor grote mobiliteitsprojecten. Voor deze fondsen werken we thematische programma's uit. Voor wat betreft het toevoegen van nieuwe projecten verwijzen we naar de financiële paragraaf, waarin beschreven staat dat in het tweede jaar van elke bestuursperiode nieuwe projecten kunnen worden toegevoegd, zodat we aansluiten op de actualiteit.
42	Leiderdorp	Governance / "Hoe werken we samen"	U vraagt of gemeenten per bestuursperiode kunnen kiezen om deel te nemen aan de Regionale Investeringsagenda.	Met de Regionale Investeringsagenda spreken de regiogemeenten het commitment naar elkaar uit om een aantal grote regionale opgaven, in de vorm van concrete projecten, gezamenlijk op te pakken. Dit betekent dat wij meerjarig en dus over meerdere bestuursperiodes met elkaar aan de slag gaan.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
43	Leiderdorp	Governance / "Hoe werken we samen"	U wil meegeven dat een afsprakenkader en de beheersverordening voor de start van de formele zienswijzeperiode en de daadwerkelijke besluitvorming noodzakelijk is.	Er wordt spoedig gestart met het opstellen van een beheersverordening en afsprakenkader, waarin besluitvorming, werking en criteria voor de fondsen zijn opgenomen. Hiervoor wordt een werkgroep ingesteld waaraan vertegenwoordigers van gemeenten kunnen deelnemen. We werken daarom samen met u een beheersverordening en per thema een programma uit. Binnenkort starten we met een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de gemeenten en Holland Rijnland, voor de uitwerking hiervan. Met het vaststellen van de RIA in april 2024 leggen we met elkaar het 'wat' vast en vragen we de gemeenten alvast om in hun kadernota 2025 middelen te reserveren voor de RIA. Ondertussen werken we verder aan het verfijnen van het 'hoe', zoals de verordening en de programma's. De planning is om de verordening in het vierde kwartaal van 2024 vast te stellen. Dat is nog voor dat de gevraagde gemeentelijke middelen in 2025 beschikbaar komen voor de RIA. Dit proces is verduidelijkt in de financiële paragraaf. Het vaststellen van de verordening is noodzakelijk de gemeentelijke middelen te kunnen gaan besteden
44	Leiderdorp	Governance / "Hoe werken we samen"	U mist informatie en duidelijkheid bij veel projectbladen. U leest niet terug hoe deelname aan de RIA geregeld is en op basis van welke criteria de selectie en evaluatie wordt gemaakt.	U stelt terecht dat de projectbladen verdere uitwerking behoeven. Dit onderschrijven wij volledig. De projectbladen zijn bedoeld als eerste aanzet. De volgende stap is om per project een plan van aanpak uit te werken waarbij de gemeenten eigenaar zijn. Voor wat betreft uw vraag over de deelname aan de Regionale Investeringsagenda, nemen wij aan dat u zou willen weten hoe gemeenten hieraan deelnemen. Dit gebeurt via een besluit van het Algemeen Bestuur, op basis van zienswijzen van de gemeenteraden. Voor wat betreft de selectiecriteria en evaluatie: deze nemen wij mee in de beheersverordening, waaraan wij hierboven refereren.
45	Leiderdorp	Projectbladen	Op projectblad 8 mist u 'de Baanderij' en u merkt op dat er een naamsverandering heeft plaatsgevonden. U vraagt om de beweegreden om de Baanderij van het projectblad af te halen en wie dit heeft besloten. U ziet graag de transformatie van de Baanderij terug in de RIA.	We erkennen uw punt en voegen 'de Baanderij' toe aan het projectblad.
46	Leiderdorp	Inhoud RIA	U mist een aantal belangrijke provinciale thema's zoals fietspaden, mobiliteit en energietransitie. Daarnaast vindt u de relatie tussen de RIA met andere grote ontwikkelingen zoals het MIRT en het ZHPLG onvoldoende inzichtelijk.	De uitdagingen in de regio zijn niet anders dan die van de provincie en het Rijk. De Regionale Investeringsagenda sluit hier naadloos op aan, zoals terugkomt in de projecten Doorfietsroutes, Energy Lane - inclusief Barrepolder 150kV station -, Warmtenet en de studie regionale aansluiting MIRT knooppunt Leiden Centraal.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
47	Leiderdorp	Proces/planning	Tot slot geeft u aan dat uw gemeenteraad niet voor 9 april 2024 een zienswijze kan aanbieden.	Om gemeenten ruimer de tijd te geven een zienswijze in te dienen, is het Algemeen Bestuur verplaatst naar 3 april 2024. Vanaf de start van de zienswijzeperiode zijn dit acht weken. We vragen om uw flexibiliteit en hopen dat u daarmee een manier vindt om toch een (concept) zienswijze aan te bieden. We nemen uw voorstel over.
48	Lisse	Projectbladen	U geeft aan dat de verbinding N206-N207 en de verbinding N208-A44 allebei moeten worden gekwalificeerd als P2-project.	
49	Lisse	Financiën	U geeft aan dat, gelet op de omvang van de beoogde investeringen, het noodzakelijk is om ordening in prioriteiten aan te brengen en zichtbaar te maken in de RIA. U vraagt of er voor de prioritering een afwegingskader en criteria kunnen worden gegeven in de RIA.	De veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Verdere ordening van deze veertien projecten is de volgende stap die we na vaststelling van de RIA in gezamenlijkheid gaan zetten. Dat is voorzien op de Regiodag van 15 mei 2024. We zullen dan met alle portefeuillehouders het gesprek voeren over de fasering van de prioritaire projecten. De uitkomsten van dit gesprek worden bekrachtigd tijdens de Regiodag van 18 september 2024. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan het AB van 25 oktober 2024. Op deze manier bepalen we in gezamenlijkheid de ordening, fasering en prioritering van de veertien projecten.
50	Lisse	Governance / "Hoe werken we samen"	U vraagt hoe de raad invloed kan uitoefenen en toezicht heeft op de besteding van middelen.	De raad bepaalt het financiële kader en is ook via een zienswijzeprocedure betrokken bij de begroting van Holland Rijnland. Binnen de governancestructuur van Holland Rijnland zijn de colleges en raden vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Het DB legt verantwoording af aan het Algemeen Bestuur over de besteding van middelen.
51	Lisse	Governance / "Hoe werken we samen"	U vraagt of er sprake is van overlap van werkzaamheden en taken met de huidige Gemeenschappelijke Regeling. U stelt dat het gevraagde geld lijkt te zitten in personeelskosten van Holland Rijnland voor de projectgroepen voor P2 en P3 projecten.	De middelen die gevraagd worden voor de financiering van de projecten zijn bedoeld om de onderzoeksvraag van de projecten te beantwoorden. Hierbij moet u denken aan het inhuren van een gespecialiseerd bureau om onderzoek te doen, een businesscase te bouwen, subsidiemogelijkheden te verkennen, et cetera. Mocht het nodig zijn om capaciteit met de projectmiddelen van de RIA te financieren, dan moet dat ook een mogelijkheid zijn om tot realisatie van een project te komen. De capaciteit van Holland Rijnland wordt dus niet uit RIA-middelen bekostigd, maar uit de reguliere begroting van Holland Rijnland. Mocht er in het kader van een RIA-project een extra beroep worden gedaan op Holland Rijnland, dan zou het wel tot de mogelijkheden moeten behoren de extra capaciteit te bekostigen uit de projectgelden voor de RIA, net zoals dat voor gemeenten geldt.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
52	Lisse	Financiën	U geeft aan dat er in één keer geld wordt gevraagd (in plaats van een jaarlijkse bijdrage) zonder volledige en duidelijke onderbouwing van vooral de fondsen. U vraagt wat de planning is van de uitgaven voor verschillende projecten. U vraagt wanneer welke middelen nodig zijn en op welke termijn aanvullende (financiële) besluitvorming wordt verwacht.	In de financiële paragraaf worden gemeenten verzocht om bij de kadernota 2025 alvast de benodigde middelen voor de RIA te reserveren. Daarmee minimaliseren we de lasten voor de gemeenten in het 'ravijnjaar' 2026. Een andere reden om dit zo te doen is dat het hiermee voor gemeenten mogelijk is om de RIA-bijdrage te dekken met incidentele middelen. Het is mogelijk om de gevraagde middelen te verdelen over drie gelijke jaarlijkse bijdragen. Een eerste storting in de fondsen is nodig om hierop een multiplier te kunnen realiseren, oftewel middelen van andere overheden aan te trekken. Een eventuele volgende bijdrage komt pas aan de orde bij de volgende RIA-periode (2028-2031). Dan zal samen met gemeenten opnieuw de financiële behoefte worden bepaald.
53	Lisse	Governance / "Hoe werken we samen"	U adviseert het schema op pagina 18 en 19 van de RIA "Hoe werken we samen" aan te passen en doet hier concrete suggesties voor.	We hebben dit advies meegenomen in de bewerking op pagina 18 en 19. We nemen ook een aantal samenwerkingsprincipes op, die ten grondslag liggen aan het verdere proces voor de uitwerking van de projecten. Bij de werkwijze van de RIA hanteren we het principe dat gemeenten eigenaar zijn van de projecten, tenzij zij Holland Rijnland vragen om deze rol op zich te nemen. Daarbij benutten we de governance van Holland Rijnland voor de samenwerking binnen de RIA als geheel. De precieze werking hiervan zal de komende tijd verder worden uitgewerkt met gemeenten. De werkwijze zal in een op te stellen verordening RIA worden vastgelegd. Daarin is een 'one size fits all' projectplan niet noodzakelijk, maar een bepaalde vorm van uniformiteit is wel gewenst vanuit efficiency-overwegingen en om gelijkwaardige projecten te kunnen toetsen, in dienst staand van een soepele uitvoering.
54	Lisse	Financiën	U vraagt om de omvang en de besteding van oude RIF-middelen bekend te maken en duidelijk te maken hoe de besluitvorming verloopt. Waarborging van gelden voor de Ontsluiting Noordelijke Duin- en Bollenstreek is nodig.	Een toelichting op de besteding van de RIF-gelden vindt u in een aparte memo. Deze is als bijlage toegevoegd. De middelen voor de Noordelijke Ontsluiting Duin- en Bollenstreek blijven voor dit doel gereserveerd in het RIF.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
55	Lisse	Financiën	U stelt dat de besluitvorming over de inzet van de middelen uit het cofinancieringsfonds voor de RIA nodig is. U vraagt of het fonds, naast de fondsen in de RIA, in stand moeten worden gehouden nu blijkt dat bedragen onbenut zijn gebleven. U vraagt om een reactie.	Het klopt dat er besluitvorming nodig is om de reserve van het co-financieringsfonds aan te kunnen wenden voor de RIA. Dit besluit zullen we gelijktijdig met de vaststelling van de RIA voorleggen aan het AB te 3 april. Met deze middelen kunnen we alvast projecten financieren in 2024. Dit is nodig omdat de besluitvorming omtrent de RIA-bijdragen van gemeenten nog moet plaatsvinden en deze betrekking hebben op 2025. Ondanks dat er een reserve co-financieringsfonds is opgebouwd, zijn vanuit dit fonds de afgelopen jaren tal van succesvolle projecten gefinancierd. Dit succes willen we voortzetten en de middelen hier nog beter voor benutten. Daarom werken wij een voorstel uit om het co-financieringsfonds in vernieuwde vorm onder te brengen bij het RIA-fonds voor het thema economie.
56	Lisse	Projectbladen	U stelt dat projectkaders ontbreken of nog onduidelijk zijn en dat het onderscheid tussen de 4 miljoen voor de projecten en de 3 miljoen voor het regionale fonds lastig te duiden is. Projecten zijn verbonden aan thema's. U vraagt wat dit betekent voor de financiering, of dit uit beide stromen kan komen of niet en wat het onderscheid is.	De projectbladen zijn bedoeld als eerste aanzet. De volgende stap is om per project een plan van aanpak uit te werken waarbij de gemeenten eigenaar zijn van het project. Het plan van aanpak geeft uitwerking aan de door u benoemde aandachtspunten, zoals kaders en afbakening. Enerzijds werken we met de RIA samen aan prioritaire projecten. Dit zijn vaak grotere complexe projecten waar meer gemeenten bij betrokken zijn. Hiervoor is in het onderhavige voorstel €4 miljoen gevraagd. Daarnaast stellen wij voor om een regionaal fonds in te stellen om (kleinere) initiatieven in de regio te stimuleren die passen bij regionale doelstellingen op de vier genoemde thema's. Hiervoor vragen we €3 miljoen. Wij hebben in de financiële paragraaf een aanvullende toelichting opgenomen op de doelstelling van het fonds. Het is de bedoeling dat een project óf in de RIA als prioritair project wordt aangemerkt of een bijdrage uit het fonds krijgt. In uitzonderlijke gevallen is wellicht sprake van cumulatie zoals bij het sparen voor cofinanciering voor grote mobiliteitsprojecten. Voor het fonds werken we samen met de gemeenten thematische programma's uit, waarin de doelstelling verder is uitgewerkt en waarin criteria staan waaraan projecten moeten voldoen om een bijdrage te krijgen.
57	Nieuwkoop	Projectbladen	U vraagt aandacht voor de koppeling met de opgaven in het landelijk gebied ende HUB's.	Uiteraard is hier aandacht voor. We zorgen voor een goede koppeling met de opgaven van het landelijk gebied.
58	Nieuwkoop	Projectbladen	U vraagt aandacht voor de koppeling tussen de kennis- en innovatie-as en de innovatieve greenportclusters, pilots binnen de agrarische sector en het MKB.	Binnen het prioritaire project "Regiodeal Sierteelt" is aandacht voor de innovatieve greenportclusters die onze regio rijk is en voor pilots in de agrarische sector. In het Koersdocument Economie is aandacht voor het MKB in de regio.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
59	Nieuwkoop	Financiën	U uit zorgen over meerjarig commitment op basis van indicaties voor de projectkosten.	Zoals in de financiële paragraaf van de Regionale Investeringsagenda wordt toegelicht, wordt de financiële bijdrage gevraagd voor een periode van drie jaar. Daarmee minimaliseren we de lasten voor de gemeenten in het 'ravijnjaar' 2026. In jaar 2 van de volgende collegeperiode herijken we de ambities van de RIA. Hierbij staan we opnieuw stil bij de financiële situaties van de gemeenten.
60	Nieuwkoop	Financiën	U vraagt om uitwerking van criteria voor de projecten die vragen om financiering vanuit één van de fondsen.	U stelt terecht dat het regionaal fonds om verdere uitwerking vraagt. We werken daarom samen met u een beheersverordening en per thema een programma uit. Binnenkort starten we met een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de gemeenten en Holland Rijnland, voor de uitwerking hiervan. Met het vaststellen van de RIA in april 2024 leggen we met elkaar het 'wat' vast en vragen we de gemeenten alvast om in hun kadernota 2025 middelen te reserveren voor de RIA. Ondertussen werken we verder aan het verfijnen van het 'hoe', zoals de verordening en de programma's. Daarin zullen ook de criteria voor projecten en bestedingen moeten worden opgenomen (zoals nu bij het Groenprogramma). De planning is om de verordening in het vierde kwartaal van 2024 vast te stellen. Dat is nog voor dat de gevraagde gemeentelijke middelen in 2025 beschikbaar komen voor de RIA. Wij verduidelijken dit proces in de financiële paragraaf.
61	Nieuwkoop	Proces/planning	U geeft aan dat er een afsprakenkader en mogelijk een beheersverordening moet worden opgesteld. Uw intentie is om het afsprakenkader vast te laten stellen door het Algemeen Bestuur in maart 2024. U ziet het als een randvoorwaarde dat het beoogde kader en het governance-model éérst worden voorgelegd aan en besproken worden in de commissie Bestuur & Middelen. Pas met een positief advies van de commissie kan het voorstel worden voorgelegd aan het Algemeen Bestuur.	Voor de fondsen geldt dat er per thema een programma wordt opgesteld waarin de criteria zijn opgenomen (zoals nu bij het Groenprogramma). Deze programma's worden verankerd in de nog op te stellen verordening RIA. De totstandkoming van de programma's en de verordening werken wij de komende periode samen met de gemeenten uit. Vaststelling van deze documenten is voorzien in het vierde kwartaal van 2024. Dit geeft voldoende tijd om het voorstel via de commissie Bestuur & Middelen door te geleiden naar het Algemeen Bestuur.
62	Nieuwkoop	Projectbladen	U vraagt ons om mee te denken over koppelkansen met de regionale infra en de warmtenetten richting en binnen het landelijk gebied - waarvan u onderdeel uitmaakt - en ondersteuning bij lokale projecten.	We werken aan de energietransitie voor de hele regio. We erkennen dat het warmtenet in het landelijk gebied beperkte koppelkansen heeft, maar waar deze zich voordoen, denken we graag mee over de mogelijkheden binnen uw gebied.
63	Nieuwkoop	Projectbladen	U verzoekt ons om de doorfietsroutes als prioritaire opgave binnen de mobiliteitsaanpak Rijn- en Veenstreek Noord (P2) te verwijderen.	De ervaring in de Duin- en Bollenstreek leert dat het aanbieden van een zo breed mogelijke mobiliteitsoplossing cruciaal is voor de realisatie van een totale mobiliteitsaanpak en het verkrijgen van financiering hiervoor. Het STOMP-principe (Stappen-Trappen-Openbaar Vervoer-Mobility as a Service-Privé auto) is bij hogere overheden leidend. Daarom hebben wij de doorfietsroutes als prioritaire opgave binnen de mobiliteitsaanpak Rijn- en Veenstreek Noord laten staan.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
64	Nieuwkoop	Financiën	U vraagt om een knip te maken in het in te leggen projectgeld en het fondsen­geld. U stelt voor om via de kadernota 2025 het projectgeld (€ 4 miljoen) te reserveren en pas na commitment over de governance, de (rand)voorwaarden én positief advies van de commissie Bestuur en Middelen, het geld voor de fondsen (€ 3 miljoen) te reserveren.	Een eerste storting in de fondsen is nodig om hierop een multiplier te kunnen realiseren, oftewel middelen van andere overheden aan te trekken. Het is onwenselijk om de door u voorgestelde knip te maken, omdat er dan pas in 2026 kan worden gestart met projecten. We lichten dit verder toe in de financiële paragraaf.
65	Nieuwkoop	Governance / "Hoe werken we samen"	U biedt aan om mee te willen helpen om het voorstel over de samenwerking verder uit te werken.	Hier maken we graag gebruik van.
66	Noordwijk	Proces/planning	U geeft aan dat het proces nog onvoldoende uitgewerkt is om voor zienswijze aan te kunnen bieden aan colleges en raden. Er is in uw ogen onvoldoende antwoord op vragen en opmerkingen teruggekomen.	De totstandkoming van de RIA is een dynamisch proces. Het is voor het eerst dat wij op deze vernieuwende manier samenwerken om regionale projecten met elkaar van de grond te krijgen. We hechten eraan om gezamenlijk stappen te zetten richting de uitvoering. Daarbij moeten we ook met elkaar onderkennen dat de RIA nooit 'af' zal zijn. Het is immers een agenda en geen vaststaand programma. Uitstellen van de zienswijze is ons inziens niet in het belang van de gemeenten en daarmee de regio. Het is van belang om vooral met elkaar in gesprek te blijven om de aanpak en inhoud te verfijnen. Daar maken de raden ook deel van uit.
67	Noordwijk	Governance / "Hoe werken we samen"	U vraagt of er sprake is van overlap van werkzaamheden en taken met de huidige Gemeenschappelijke Regeling. U stelt dat het gevraagde geld lijkt te zitten in personeelskosten van Holland Rijnland voor de projectgroepen voor P2 en P3 projecten.	De middelen die worden gevraagd voor de financiering van de projecten zijn bedoeld om de onderzoeksvraag van de projecten te beantwoorden. Hierbij moet u denken aan het inhuren van een gespecialiseerd bureau om onderzoek te doen, een businesscase te bouwen, subsidiemogelijkheden te verkennen, et cetera. Mocht het nodig zijn om ook capaciteit met de projectmiddelen voor de RIA te financieren, dan moet dat ook een mogelijkheid zijn om tot de realisatie van een project te komen. De capaciteit van Holland Rijnland wordt niet uit RIA-middelen bekostigd, maar uit de reguliere begroting van Holland Rijnland. Mocht er in het kader van een RIA-project een extra beroep worden gedaan op Holland Rijnland, dan behoort het wel tot de mogelijkheden de extra capaciteit te bekostigen uit de projectgelden voor de RIA, net zoals dat voor gemeenten geldt.
68	Noordwijk	Financiën	U stelt dat er in één keer geld gevraagd (in plaats van een jaarlijkse bijdrage) wordt zonder volledige en duidelijke onderbouwing.	Het is mogelijk om de gevraagde middelen te verdelen over drie gelijke jaarlijkse bijdragen.
69	Noordwijk	Financiën	U geeft aan dat een evaluatie en mogelijke inzet van (resterende bedragen) lopende fondsen ontbreekt. U stelt voor om de resterende middelen in de reserve co-financieringsfonds beschikbaar te stellen voor de in 2024 verwachte uitgaven. U vraagt of wij kunnen aangeven, welke niet-beklemd RIF-middelen en rentebaten ingezet kunnen worden voor de RIA?	Op dit moment wordt gewerkt aan de evaluatie van het Groenprogramma. Voor wat betreft het RIF wordt er nog door verschillende partijen gewerkt aan de verdere uitvoering van projecten. Zo maakt de gemeente Noordwijk onderdeel uit van de projectorganisaties van deze projecten (MNDNS&H, HOV Schiphol-Noordwijk, et cetera). Voor meer informatie over de RIF-middelen verwijzen wij u naar bijgevoegd memo.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
70	Noordwijk	Governance / "Hoe werken we samen"	U stelt dat projectkaders ontbreken of onduidelijk zijn. Graag ziet u de kaders vastgelegd en getoetst.	De veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Verdere ordening van deze veertien projecten is de volgende stap die we na vaststelling van de RIA in gezamenlijkheid gaan zetten. Dat is voorzien op de Regiodag van 15 mei 2024. We zullen dan met alle portefeuillehouders het gesprek voeren over de fasering van de prioritaire projecten. De uitkomsten van dit gesprek worden bekrachtigd tijdens de Regiodag van 18 september 2024. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan het AB van 25 oktober 2024. Op deze manier bepalen we in gezamenlijkheid de ordening, fasering en prioritering van de veertien projecten.
71	Noordwijk	Financiën	U stelt dat het afsprakenkader over hoe om te gaan met (en het kunnen aanvragen van) de middelen in de P2/P3-budgetten dan wel het regionaal fonds, naar verwachting in maart 2024 ter vaststelling wordt aangeboden aan het AB. U stelt dat op voorhand al middelen (€ 7 miljoen) vragen aan de raden, niet de juiste en verstandige volgorde lijkt. U stelt voor hiervoor aan te haken bij de opstelling van de gemeentelijke Kadernota's voor 2025.	We onderschrijven net als u het belang van een duidelijk afsprakenkader. Afspraken over hoe om te gaan met de budgetten, leggen we daarom vast in een beheersverordening. We starten hiervoor binnenkort met een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers uit de gemeenten en Holland Rijnland, voor de uitwerking hiervan. Met het vaststellen van de RIA in april 2024 leggen we met elkaar het 'wat' vast en vragen we de gemeenten alvast om in de kadernota 2025 middelen te reserveren voor de RIA. Ondertussen werken we verder aan het verfijnen van het 'hoe', zoals de verordening. De planning is om de verordening in het vierde kwartaal van 2024 vast te stellen. Dat is nog voor de gevraagde gemeentelijke middelen in 2025 beschikbaar komen voor de RIA. Dit proces is verduidelijkt in de financiële paragraaf van de RIA.
72	Noordwijk	Governance / "Hoe werken we samen"	U stelt dat in de RIA wat discrepanties of onduidelijkheden staan. Bijvoorbeeld, dat het ook expliciet volgens de stukken mogelijk moet zijn dat een gemeente initiatiefnemer en trekker is van een prioritair project.	We delen het uitgangspunt dat gemeenten in principe de projecten trekken en dat Holland Rijnland - waar de gemeenten dat wensen - het projectleiderschap op zich neemt. In principe is per project één gemeente trekker.
73	Noordwijk	Governance / "Hoe werken we samen"	U stelt dat Holland Rijnland onmiddellijk bij het instellen van het regionaal fonds het mandaat voor toekenning van bijdragen uit het Regionaal Fonds bij het Dagelijks Bestuur legt.	Het proces is als volgt: Voordat het Dagelijks Bestuur een besluit neemt over toekenning van middelen uit het fonds, worden gemeenten geraadpleegd middels de regiocommissie. We gebruiken de governance van Holland Rijnland om de regionale samenwerking in het kader van de RIA te faciliteren. Daaronder valt ook de rol van het Dagelijks Bestuur.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
74	Noordwijk	Governance / "Hoe werken we samen"	U adviseert het schema op pagina 18 en 19 van de RIA "Hoe werken we samen" aan te passen en doet hier concrete suggesties voor.	We hebben het schema op bladzijde 18 en 19 goed bestudeerd naar aanleiding van de zienswijzen en waar nodig aangepast. Bij de werkwijze van de RIA hanteren we het uitgangspunt dat gemeenten eigenaar zijn van de projecten, tenzij zij Holland Rijnland vragen om deze rol op zich te nemen. Tegelijk benutten we de governance van Holland Rijnland voor de kaderstelling, prioritering, sturing en verantwoording op de RIA als geheel. De werkwijze zal de komende tijd verder worden uitgewerkt met een werkgroep van gemeenten. De werkwijze zal in een op te stellen beheersverordening RIA worden vastgelegd.
75	Noordwijk	Inhoud RIA	U stelt de volgende wijzigingen voor: In Position Paper Stedelijke As "Om onze toppositie in de kenniseconomie te behouden, willen we het Leiden Bio Science Park en de NL Space Campus in Noordwijk doorontwikkelen als innovatiedistrict."	We nemen uw voorstel over.
76	Noordwijk	Inhoud RIA	U stelt de volgende wijzigingen voor: In Position Paper Duin- en Bollenstreek, de aanvullende zin toevoegen in de tekst: "Ook voor de ontwikkeling van de NL Space Campus in Noordwijk is investeren in bereikbaarheid van groot belang." Graag in plaats van Kuuroord opnemen dat Noordwijk een heilzame badplaats is.	We nemen uw voorstel over.
77	Noordwijk	Inhoud RIA	U stelt de volgende wijzigingen voor: In Projectblad 5 Studie Regionale aansluiting MIRT Knooppunt Leiden Centraal HOV + Fiets en oost-west HOV-corridor Stedelijke As ESA ESTEC/NL Space Campus-Katwijk-Leiden-Alphen Hier staat ESA ESTEC/NL Space Campus in de titel, maar nog niet in de tekst zelf.	We nemen uw voorstel over.
78	Noordwijk	Inhoud RIA	U stelt de volgende wijzigingen voor: In Projectblad 14: Studie versterken en verbinden kennis- en innovatie-as. Graag de volgende zin nog aanpassen: "Er liggen concrete opgaven voor de groei van het Leiden Bio Science Park, ontwikkeling van Zijlhoek-De Woerd, de toekomst van Unmanned Valley en de NL Space Campus in Noordwijk." De Economic Board Duin- en Bollenstreek noemen als betrokken partij.	We nemen uw voorstel over.
79	Oegstgeest	Proces/planning	U stelt voor dat Holland Rijnland de tijd neemt om dit programma beter uit te werken. Dit om een hoog afbreukrisico te voorkomen. U geeft aan dat mocht dit leiden tot een ongewenste vertraging, het dan wellicht een optie is om een deel van het voorgestelde budget alvast te reserveren, onder voorbehoud van besluitvorming over het programma in de loop van 2024.	We onderschrijven uw stelling dat de Regionale Investeringsagenda op onderdelen verdere uitwerking behoeft. Dit zit hem inhoudelijk in de verdere uitwerking van de veertien prioritaire projecten en de governance. Feit is wel dat de inhoud tot dusver een basis vormt om financiële middelen te kunnen vragen. Deze zijn daarom niet los te zien van elkaar. Op grond hiervan kunnen de gevraagde middelen aan de begroting van Holland Rijnland worden toegevoegd.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
80	Oegstgeest	Financiën	U geeft aan dat het voor u nog niet duidelijk is wat het effect is van het regionale investeringsfonds, in combinatie met drie afzonderlijke position papers. U geeft aan dat mocht dit budget toch worden opgenomen, dan tenminste het Algemeen Bestuur over de invulling dient te besluiten, met daarbij een overtuigende position paper.	Het regionale fonds kent een thematisch karakter, onderbouwd vanuit de programma's op de vier thema's (groenblauw, mobiliteit, energie en economie). Voor dit fonds kunnen gemeenten projecten aandragen die bijdragen aan de regionale doelstellingen. De position papers staan daar in principe los van, aangezien deze gemeenten binnen de drie gebieden kunnen helpen om de vertaling van de RIA naar de eigen gemeenteraad te kunnen maken. Tot slot stelt u terecht dat het Algemeen Bestuur dient te besluiten over de invulling van de fondsen. Deze besluitvorming wordt in 2024 opgezet.
81	Oegstgeest	Projectbladen	U geeft aan eraan te hechten om bij de tekst van de corridorstudie uit te gaan van de formuleringen in het "Blauwe Boekje". Aanvullend daarop stelt u dat het van belang is dat in de corridorstudie de urgente verkeersproblematiek van de aansluiting A44/N444, waarmee Oegstgeest en Teylingen te maken hebben, expliciet wordt benoemd. U doet hiertoe een aantal tekstvoorstellen.	We danken u voor de tekstsuggesties en nemen deze over. U geeft terecht aan dat het belangrijk is deze verkeersproblematiek op de juiste manier te benoemen.
82	Teylingen	Projectbladen	U geeft aan dat de verbinding N206-N207 en de verbinding N208-A44 allebei als P2-project moeten worden gekwalificeerd.	We nemen uw voorstel over.
83	Teylingen	Financiën	U geeft aan dat, gelet op de omvang van de beoogde investeringen, het noodzakelijk is om ordening in prioriteiten aan te brengen en zichtbaar te maken in de RIA. U vraagt of voor de prioritering een afwegingskader en criteria kunnen worden gegeven in de RIA.	De veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Verdere ordening van deze veertien projecten is de volgende stap die we na vaststelling van de RIA in gezamenlijkheid gaan zetten. Dat is voorzien op de Regiodag van 15 mei 2024. We zullen dan met alle portefeuillehouders het gesprek voeren over de fasering van de prioritaire projecten. De uitkomsten van dit gesprek worden bekrachtigd tijdens de Regiodag van 18 september 2024. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan het AB van 25 oktober 2024. Op deze manier bepalen we in gezamenlijkheid de ordening, fasering en prioritering van de veertien projecten.
84	Teylingen	Governance / "Hoe werken we samen"	U vraagt hoe de raad invloed kan uitoefenen en toezicht heeft op de besteding van middelen.	De raad bepaalt het financiële kader en is ook via een zienswijzeprocedure betrokken bij de begroting van Holland Rijnland. Binnen de governancestructuur van Holland Rijnland zijn de colleges en raden vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Het DB legt verantwoording af aan het Algemeen Bestuur over de besteding van middelen.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
85	Teylingen	Governance / "Hoe werken we samen"	U vraagt zich af of er overlap is van werkzaamheden en taken met de huidige GR? Het gevraagde geld lijkt te zitten in personeelskosten van Holland Rijnland voor de projectgroepen voor P2 en P3 projecten.	De middelen die gevraagd worden voor de financiering van de projecten zijn bedoeld om de onderzoeksvraag van de projecten te beantwoorden. Hierbij moet u denken aan het inhuren van een gespecialiseerd bureau om onderzoek te doen, een businesscase te bouwen, subsidiemogelijkheden te verkennen, et cetera. Mocht het nodig zijn om ook capaciteit met de projectmiddelen voor de RIA te financieren, dan moet dat ook een mogelijkheid zijn om tot realisatie van een project te komen. De capaciteit van Holland Rijnland wordt niet uit RIA-middelen bekostigd, maar uit de reguliere begroting van Holland Rijnland. Mocht er in het kader van een RIA-project een extra beroep worden gedaan op Holland Rijnland, dan zou het wel tot de mogelijkheden moeten behoren de extra capaciteit te bekostigen uit de projectgelden voor de RIA net zoals dat voor gemeenten geldt.
86	Teylingen	Financiën	U geeft aan dat er in één keer geld wordt gevraagd (in plaats van een jaarlijkse bijdrage) zonder volledige en duidelijke onderbouwing van vooral de fondsen. U vraagt wat de planning is van de uitgaven voor verschillende projecten. U vraagt wanneer welke middelen nodig zijn en op welke termijn aanvullende (financiële) besluitvorming wordt verwacht.	In de financiële paragraaf worden gemeenten verzocht om bij de kadernota 2025 alvast de benodigde middelen voor de RIA te reserveren. Daarmee minimaliseren we de lasten voor de gemeenten in het 'ravijnjaar' 2026. Een andere reden om dit zo te doen is dat het hiermee voor gemeenten mogelijk is om de RIA-bijdrage te dekken met incidentele middelen. Een eerste storting in de fondsen is nodig om hierop een multiplier te kunnen realiseren, oftewel middelen van andere overheden aan te trekken. Een eventuele volgende bijdrage komt pas aan de orde bij de volgende RIA-periode (2028-2031). Dan zal samen met gemeenten opnieuw de financiële behoefte worden bepaald.
87	Teylingen	Governance / "Hoe werken we samen"	U adviseert het schema op pagina 18 en 19 van de RIA "Hoe werken we samen" aan te passen en doet hier concrete suggesties voor.	We hebben het schema op bladzijde 18 en 19 goed bestudeerd naar aanleiding van de zienswijzen en scherpen dit op basis van uw inbreng aan. Bij de werkwijze van de RIA hanteren we het principe dat gemeenten eigenaar zijn van de projecten, tenzij zij Holland Rijnland vragen om deze rol op zich te nemen. Daarbij benutten we de governance van Holland Rijnland voor de samenwerking binnen de RIA als geheel. De precieze werking hiervan zal de komende tijd verder worden uitgewerkt met gemeenten. De werkwijze zal in een op te stellen verordening RIA worden vastgelegd.
88	Teylingen	Financiën	U vraagt de omvang en besteding van oude RIF-middelen bekend te maken en duidelijk te maken hoe de besluitvorming verloopt. U vindt waarborging van gelden voor de Ontsluiting Noordelijke Duin- en Bollenstreek nodig.	Een toelichting op de besteding van de RIF-gelden vindt u in een aparte memo. Deze is als bijlage toegevoegd. De middelen voor de Noordelijke Ontsluiting Duin- en Bollenstreek blijven voor dit doel gereserveerd in het RIF.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
89	Teylingen	Financiën	U stelt dat besluitvorming over inzet van de middelen uit het cofinancieringsfonds voor de RIA nodig is. U vraagt of het fonds naast de fondsen in de RIA in stand moeten worden gehouden, nu blijkt dat bedragen onbenut zijn gebleven. U vraagt om een reactie.	Het klopt dat er besluitvorming nodig is om de reserve van het co-financieringsfonds aan te kunnen wenden voor de RIA. Dit besluit zullen we gelijktijdig met de vaststelling van de RIA voorleggen aan het AB te 3 april. Met deze middelen kunnen we alvast projecten financieren in 2024. Dit is nodig omdat de besluitvorming omtrent de RIA-bijdragen van gemeenten nog moet plaatsvinden en deze betrekking hebben op 2025. Ondanks dat er een reserve co-financieringsfonds is opgebouwd, zijn vanuit dit fonds de afgelopen jaren tal van succesvolle projecten gefinancierd. Dit succes willen we voortzetten en de middelen hier nog beter voor benutten. Daarom werken wij een voorstel uit om het co-financieringsfonds in vernieuwde vorm onder te brengen bij het RIA-fonds voor het thema economie.
90	Teylingen	Projectbladen	U stelt dat projectkaders ontbreken of nog onduidelijk zijn en dat het onderscheid tussen de 4 miljoen voor de projecten en de 3 miljoen voor het regionale fonds lastig te duiden is. Projecten zijn verbonden aan thema's. U vraagt wat dit betekent voor de financiering, of dit uit beide stromen kan komen of niet, en wat het onderscheid is?	De projectbladen zijn bedoeld als eerste aanzet. De volgende stap is om per project een plan van aanpak uit te werken waarbij de gemeenten eigenaar zijn van het project. Het plan van aanpak geeft uitwerking aan de door u benoemde aandachtspunten, zoals kaders en afbakening. Enerzijds werken we met de RIA samen aan prioritaire projecten. Dit zijn vaak grotere complexe projecten waar meer gemeenten bij betrokken zijn. Hiervoor is in het onderhavige voorstel €4 miljoen gevraagd. Daarnaast stellen wij voor om een regionaal fonds in te stellen om (kleinere) initiatieven in de regio te stimuleren die passen bij regionale doelstellingen op de vier genoemde thema's. Hiervoor vragen we € 3 miljoen. Wij hebben in de financiële paragraaf een aanvullende toelichting opgenomen op de doelstelling van het fonds. Het is de bedoeling dat een project óf in de RIA als prioritaair project wordt aangemerkt of een bijdrage uit het fonds krijgt. In uitzonderlijke gevallen is wellicht sprake van cumulatie zoals bij het sparen voor cofinanciering voor grote mobiliteitsprojecten. Voor het fonds werken we samen met de gemeenten thematische programma's uit, waarin de doelstelling verder is uitgewerkt en waarin criteria staan waaraan projecten moeten voldoen om een bijdrage te krijgen.
91	Voorschoten	Governance / "Hoe werken we samen"	Uw voorstel is om de regie voor de projecten bij de deelnemende gemeenten te leggen. Hierdoor kan Holland Rijnland als partner binnen deze projecten opereren en heeft het ook de handen vrij om eigen kennis, kwaliteiten en netwerk in te zetten, in plaats van als regionaal projectbureau te moeten opereren. Gemeenten kunnen altijd Holland Rijnland vragen om als opdrachtgever voor een project op te treden, wanneer het aan organisatiekracht ontbreekt.	We delen het uitgangspunt dat gemeenten in principe de projecten trekken en dat Holland Rijnland waar de gemeenten dat wensen het projectleiderschap op zich neemt. We passen de tekst hierop aan.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
92	Voorschoten	Financiën	Voor de financiering vraagt u een verdere uitwerking van het beheer van de beschikbaar gestelde middelen. U stelt dat pas wanneer duidelijk is wie een project gaat trekken (een gemeente of Holland Rijnland) te bepalen valt hoe hoog de gezamenlijke bijdrage voor de projecten moet zijn en waar dit wordt beheerd. Door de regie voor de projecten in principe bij de gemeenten te laten, hoeven de middelen voor de projecten niet eerst aan Holland Rijnland over te worden gemaakt, waardoor zij niet als kassier hoeft op te treden.	Bij ieder project zijn verschillende gemeenten betrokken, in wisselende samenstellingen. Het is eenvoudiger om één gezamenlijk budget te maken van waaruit de regievoerende gemeenten een bijdrage ontvangen, dan dat gemeenten voor ieder traject onderling een besluitvormend traject over de financiën moeten doorlopen. De rol van Holland Rijnland als kassier is bedoeld vanuit het oogpunt van effectiviteit en wordt daarom zo licht mogelijk ingericht. Wij werken de governance verder uit in samenwerking met de gemeenten tot een beheersverordening Regionale Investeringsagenda.
93	Voorschoten	Projectbladen	U zou graag een motivatie terugzien voor belangen (direct of indirect) die gemeenten hebben bij de prioritaire projecten.	Met deze prioritaire projecten geven we als regio een antwoord op de opgaven zoals deze zijn beschreven in de ROA, de RSM en de RES. Zowel de scope als de effecten van de projecten zijn gemeentegrensoverschrijdend en daarom is het van belang dat gemeenten samen aan deze projecten werken. Waar nodig zal een maatschappelijke kosten-baten analyse worden opgezet voor het project. Dit geeft op regionale schaal inzicht in de effecten op economie, leefbaarheids, duurzaamheid en financiën.
94	Voorschoten	Financiën	U stelt dat meebetalen aan alle projecten kan, door bij de voorgestelde financiering een verdeelsleutel naar aantal inwoners toe te passen.	Dit is overgenomen in de financiële paragraaf van het RIA-boekje.
95	Voorschoten	Financiën	U vraagt om een motivatie voor het instellen van een fonds voor de prioritaire projecten. U stelt dat bij de P3 en P2 projecten geen sprake zal zijn van cofinanciering of een multiplier.	De veertien prioritaire projecten betreffen onderzoeks- en ontwikkelprojecten (P3 en P2). Waar mogelijk zullen we co-financiering van deze projecten niet nalaten, echter ligt een multiplier op deze middelen minder voor de hand dan op de middelen die we in het fonds bijeen willen brengen. Voor wat betreft het regionale fonds onderschrijven we uw voorwaarde dat dit dient te leiden tot externe investeringen in de regio.
96	Voorschoten	Financiën	U geeft aan dat u graag een motivatie zou willen terugzien voor belangen (direct of indirect) die gemeenten hebben bij de prioritaire projecten. U geeft aan dat de raden namelijk zullen vragen waarom zij meebetalen aan projecten terwijl ze hier mogelijk geen belang van inzien.	De veertien prioritaire projecten zijn in het voortraject naar voren gekomen uit een brede inventarisatie bij alle gemeenten. Vanaf de projectbladen werken gemeenten toe naar de plannen van aanpak. De onderbouwing van de belangen van de betreffende gemeenten komen hierin terug. De plannen van aanpak worden besproken in de regiocommissie. De veertien prioritaire projecten dragen allen bij aan de regionale doelstellingen zoals geformuleerd in de door het Algemeen Bestuur vastgestelde Regionale Omgevingsagenda, Regionale Strategie Mobiliteit en Regionale Energiestrategie. Daarmee zijn deze projecten van direct belang voor de toekomstbestendigheid van de regio in zijn geheel. Deze link wordt ook gelegd in het onderdeel van de regionale investeringsagenda "Zo slaan we samen de brug van ambitie naar uitvoering".

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
97	Voorschoten	Financiën	Voor het financiële deel vraagt u om duidelijk te maken welk financieel commitment van de gemeenten wordt gevraagd in de verschillende stadia van de projecten, in het bijzonder omdat bij P2 projecten financieel perspectief nodig is voor de uitvoering van deze projecten in de P1-fase.	We verwachten inderdaad financieel commitment op de daadwerkelijke uitvoering van projecten zodra deze in de P1-fase belanden. De omvang daarvan moet blijken uit de ontwikkeling van het project en de lobby-activiteiten om de multiplier te genereren.
98	Voorschoten	Proces/planning	U zou graag een prioritering en planning zien, waarbij ook wordt aangegeven op basis van welke criteria wordt afgewogen of, wanneer en onder welke condities een project wordt gestart.	De veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Verdere ordening van deze veertien projecten is de volgende stap die we na vaststelling van de RIA in gezamenlijkheid gaan zetten. Dat is voorzien op de Regiodag van 15 mei 2024. We zullen dan met alle portefeuillehouders het gesprek voeren over de fasering van de prioritaire projecten. De uitkomsten van dit gesprek worden bekrachtigd tijdens de Regiodag van 18 september 2024. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan het AB van 25 oktober 2024. Op deze manier bepalen we in gezamenlijkheid de ordening, fasering en prioritering van de veertien projecten.
99	Voorschoten	Governance / "Hoe werken we samen"	U vraagt ons om de gemeentesecretarissen te betrekken bij de afwegingen en keuzes die voor de benodigde capaciteit moeten worden gemaakt.	Zoals hierboven aangegeven is het uitgangspunt dat de gemeenten eigenaar zijn van de projecten. Dat betekent ook dat de gemeenten in eigen huis de benodigde capaciteit bespreken en beschikbaar stellen. Capaciteit is een bespreekpunt in de Directeuren Overleggen. Uw gemeentesecretaris is van harte uitgenodigd om hierbij aan te sluiten. De secretaris van Holland Rijnland maakt een ronde door de regio om dit met de gemeentesecretarissen te bespreken.
100	Voorschoten	Proces/planning	Het valt u op dat het bij sommige projecten ontbreekt aan focus, scherpheid in de vraagstelling en dat niet altijd recht wordt gedaan aan het subsidiariteitsbeginsel. U stelt daarom voor dat Holland Rijnland de gelegenheid biedt om opnieuw ambtelijke aanvullingen te verwerken in de RIA. Dit hoeft niet noodzakelijkerwijs voor de vaststelling van de RIA, wanneer bij de vaststelling het perspectief wordt geschetst hoe ambtelijke aanvullingen alsnog worden opgenomen.	De projectbladen zijn bedoeld als eerste aanzet. De volgende stap is om per project een plan van aanpak uit te werken waarbij de gemeenten eigenaar zijn. Het plan van aanpak geeft uitwerking aan de door u benoemde aandachtspunten. De totstandkoming van de plannen van aanpak gebeurt in eerste instantie ambtelijk. Daarmee is er voldoende ruimte om input te leveren.
101	Voorschoten	Proces/planning	Concreet vraagt u om het uitwerken van de bovenstaande punten om vervolgens de bestuurlijke discussie hierover af te ronden en pas daarna een bijgewerkte RIA vrij te geven voor zienswijzen door de raden.	De totstandkoming van de RIA is een dynamisch proces. Het is voor het eerst dat wij op deze vernieuwende manier samenwerken om regionale projecten met elkaar van de grond te krijgen. We hechten eraan om gezamenlijk stappen te zetten richting de uitvoering. Daarbij moeten we ook met elkaar onderkennen dat de RIA nooit 'af' zal zijn. Het is immers een agenda en geen vaststaand programma. Uitstellen van de zienswijze is ons inziens niet in het belang van de gemeenten en daarmee de regio. Het is van belang om vooral met elkaar in gesprek te blijven om de aanpak en inhoud te verfijnen. Daar maken de raden ook deel van uit.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
102	Voorschoten	Financiën	U geeft aan de toezegging te doen om in uw begroting 2025 een reservering op te nemen om financiering van de prioritaire projecten en het regionaal fonds mogelijk te maken. U geeft aan dat Holland Rijnland de RIA daarom niet vast hoeft te stellen voor het versturen van de Holland Rijnland begroting 2025 voor zienswijzen van de raden, maar dat de trajecten van de RIA en de begroting 2025 kunnen worden losgekoppeld.	De inhoud van de RIA vormt de basis voor de gevraagde financiële middelen. Wij laten de RIA na de zienswijzen van de raden vaststellen door het Algemeen Bestuur. Op grond hiervan kunnen de gevraagde middelen aan de begroting van Holland Rijnland worden toegevoegd.
103	Zoeterwoude	Projectbladen	In uw brief refereert u aan meegegeven ambtelijke reacties.	We zullen uw ambtelijke reacties bekijken en waar mogelijk verwerken. Daarbij geven we wel aan dat deze reactie niet is afgestemd met de andere gemeenten wat het voor ons in deze fase in het proces lastig maakt. Voor zover we dit om deze reden niet kunnen verwerken, kan dit worden meegenomen in de uitwerking van de plannen van aanpak.
104	Zoeterwoude	Projectbladen	U vraagt om per project aan te geven wat de meerwaarde is voor de regio.	Met de prioritaire projecten geven we als regio een antwoord op de opgaven zoals deze zijn beschreven in ROA, RSM en RES. Zowel de scope als de effecten van de projecten zijn gemeentegrensoverschrijdend en daarom is het van belang dat gemeenten samen aan deze projecten werken. Waar nodig zal een maatschappelijke kosten-baten analyse worden opgezet voor het project. Dit geeft op regionale schaal inzichten in de effecten op economie, leefbaarheid, duurzaamheid en financiën.
105	Zoeterwoude	Proces/planning	U stelt dat het goed is om duidelijkheid te hebben omtrent de concrete aanvang van projecten (dan wel verkenningen): welke projecten worden als eerste opgepakt? Geldt daarbij dat wie het eerst komt, die het eerst maalt (ook financieel)? En wanneer komen projecten die tussen de ijkmomenten (eens in de vier jaar) worden ingebracht aan bod: tussentijds, of pas na het eerstvolgende ijkmoment?	De veertien prioritaire projecten zijn gedestilleerd uit een brede inventarisatie in het voortraject met alle gemeenten. Verdere ordening van deze veertien projecten is de volgende stap die we na vaststelling van de RIA in gezamenlijkheid gaan zetten. Dat is voorzien op de Regiodag van 15 mei 2024. We zullen dan met alle portefeuillehouders het gesprek voeren over de fasering van de prioritaire projecten. De uitkomsten van dit gesprek worden bekrachtigd tijdens de Regiodag van 18 september 2024. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan het AB van 25 oktober 2024. Op deze manier bepalen we in gezamenlijkheid de ordening, fasering en prioritering van de veertien projecten.
106	Zoeterwoude	Proces/planning	U vraagt ons om een tempo aan te houden dat zich verhoudt tot de opgaven en ambities. U vraagt ons in het traject rekening te houden met de schaal van alle deelnemende gemeenten. U vraagt ons in het traject te zorgen voor transparantie, consistent en over de hele breedte. U vraagt ons in het traject evaluaties te benutten om het proces doorlopend te verbeteren.	We nemen uw suggesties en aandachtspunten mee in het vervolgetraject.

Nr.	Gemeente	Reactie betreft	Zienswijze	Reactie
107	Zoeterwoude	Governance / "Hoe werken we samen"	U geeft aan dat in de concept-RIA summier staat beschreven dat Holland Rijnland voor P3- en P2-projecten afspraken maakt met de betreffende gemeenten over de leiding en financiering van de projecten. Ook geeft u aan dat bij deze en andere vraagstukken het van belang is dat in de eerste plaats keuzes in samenspraak worden gemaakt, met de dertien gemeenten en Holland Rijnland tezamen. Hoe beter dergelijke afstemming aan de voorzijde plaatsvindt, des te vruchtbaarder de vervolgstappen zullen zijn.	Voor de samenwerking binnen de RIA wordt gebruik gemaakt van de bestaande governance van Holland Rijnland. Deze governance is gericht op afstemming tussen gemeenten en het vervolgens initiëren van de gezamenlijke vervolgstappen. De werkwijze van de RIA sluit hierop aan. Zo wordt van een project het plan van aanpak, het tussenresultaat en het eindresultaat besproken in de regiocommissie.
108	Zoeterwoude	Financiën	U geeft aan dat rondom de financiering een basis is beschreven. U stelt dat om de RIA te kunnen onderschrijven, veel zaken (extra) aandacht behoeven. Eén van de zaken waarvoor dit volgens u geldt, is de afweging om gemeentelijke bijdragen al in 2024 of pas in 2025 te laten aanvangen.	We stellen voor om de vrije middelen uit het cofinancieringsfonds ter grootte van 465.000 euro in te zetten om alvast in 2024 met de projecten aan de slag te kunnen. Het voorstel is om voor de jaren 2025-2027, voor het aanjagen van projecten, € 4 miljoen beschikbaar te stellen. Met dit voorstel kunnen we zo snel mogelijk aan de slag én kunnen gemeenten de bijdrage over 2025 en verder, in hun kadernota-proces meenemen.
109	Zoeterwoude	Financiën	U vraagt aandacht voor afspraken over het al dan niet meebetalen van gemeenten aan projecten, voor elke fase. U vraagt zich bijvoorbeeld af of alle gemeenten gezamenlijk meebetalen aan de onderzoeksprojecten of dat dit reeds wordt toegespitst op de betreffende gemeenten?	In de financiële paragraaf staat als uitgangspunt om in de aanjaagfase (P3 en P2), op basis van inwonerbijdrage, gezamenlijk de projecten te financieren. Zodra een project naar uitvoering gaat (P1), zijn de betreffende gemeenten zelf verantwoordelijk voor onder andere de financiering (na aftrek van middelen van derden).
110	Zoeterwoude	Financiën	U stelt dat het regionaal fonds verduidelijking behoeft. U vraagt specifiek wat de criteria worden, door wie de besluitvorming plaatsvindt en wat wordt verstaan onder icoonprojecten. Daarnaast vraagt u waarop het startbedrag voor het regionaal fonds van €3 miljoen is gebaseerd.	In de financiële paragraaf hebben we aanvullende toelichting opgenomen over de fondsen. Per fonds zal een programma worden ontwikkeld. Daarin zullen ook de criteria voor projecten en bestedingen worden opgenomen (zoals nu bij het Groenprogramma). Deze programma's zullen via de governancestructuur van Holland Rijnland (commissies, DB en AB) in besluitvorming worden gebracht. Dit is ook het geval zodra er een mogelijk icoonproject in beeld komt. Een icoonproject gaat om een grootschalig regionaal project zoals nu de Rijnlandroute. Voor wat betreft het startbedrag: dit bedrag is een eerste aanzet om de fondsen te vullen. De te ontwikkelen programma's zullen nadere duidelijk geven wat de totale gewenste omvang is gelet op het uit te voeren programma. Het bedrag van € 3 miljoen is nodig om de multiplier te bewerkstelligen. In de financiële paragraaf wordt dit verder toegelicht.